

181 конвенция

Иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери жөнүндө конвенция

Эл аралык эмгек уюмунун Башкы конференциясы,

Женевада Эл аралык эмгек бюросунун Административдик кеңеши тарабынан чакырылган жана 1997-жылдын 3-июнунда өзүнүн 85-сессиясына чогулган,

1949-жылдагы Жалдоо боюнча акы төлөнүүчү бюролор жөнүндө конвенциянын (кайра каралып чыккан) жоболорун эске алуу менен,

эмгек рынокторунун иштешиндеги ийкемдүүлүктүн олуттуулугуна маани берүү менен,

Эл аралык эмгек конференциясы 1994-жылдагы өзүнүн 81-сессиясында ЭЭУ 1949-жылдагы Жалдоо боюнча акы төлөнүүчү бюролору жөнүндө конвенцияны (кайра каралып чыккан) кайра карап чыгууну талап кылгандыгын эске салуу менен,

иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери иштеп жаткан шарттарга салыштырмалуу жогоруда аталган Конвенция кабыл алынган мезгилдеги шарттар кыйла өзгөрдү деп эсептөө менен,

кадимкидей иштеген эмгек рыногунда иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин ойной турган ролун таануу менен,

кызматкерлерди кыянаттык кылуудан коргоо зарылдыгын эскертүү менен,

ассоциациянын эркиндикке укуктарын сактоону камсыз кылуу жана эмгек мамилелеринин нормалдуу иштеген системасынын ажыратылгыс элементи болуп саналган жамааттык сүйлөшүүлөргө жана социалдык пикир алышууга көмөк көрсөтүү зарылдыгын таануу менен,

1948-жылдагы Иш менен камсыз кылуу кызматын уюштуруу жөнүндө конвенциянын жоболорун эске алуу менен,

1930-жылдагы Мажбурлап иштетүү конвенциясынын, 1948-жылдагы Ассоциациянын эркиндикке жана уюштурууга укуктарын коргоо жөнүндө конвенциянын, 1949-жылдагы Жамааттык сүйлөшүүлөрдү уюштурууга жана жүргүзүүгө укуктар жөнүндө конвенциянын, 1958-жылдагы Эмгек жана жумуштуулук жаатындагы басмырлоо жөнүндө конвенциянын, 1964-жылдагы Иш менен камсыз кылуу саясаты жөнүндө конвенциянын, 1973-жылдагы Минималдуу курак жөнүндө конвенциянын, 1988-жылдагы Иш менен камсыз кылууга көмөк көрсөтүү жана жумушсуздуктан коргоо жөнүндө конвенциянын, ошондой эле 1949-жылдагы Мигрант эмгекчилер жөнүндө конвенциянын (кайра каралып чыккан) жана 1975-жылдагы Мигрант эмгекчилер жөнүндө конвенциянын (кошумча жоболор) жоболорун эске салуу менен,

1949-жылдагы Жалдоо боюнча акы төлөнүүчү бюролору жөнүндө конвенцияны (кайра каралып чыккан) кайрадан карап чыгууга тиешелүү бир

катар сунуштарды кабыл алууну токтоом кылуу менен, бул сессия үчүн күн тартибинин төртүнчү пункту болуп саналат жана

бул сунуштарга эл аралык конвенциянын формасын берүү чечимин кабыл алуу менен,

аны бир миң тогуз жүз токсон жетинчи жылдын июнь айынын он тогузунчу күнү кабыл алынып, ал Иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери жөнүндө 1997-жылдагы конвенция деп аталышы мүмкүн.

1-берене

1. Ушул Конвенцияга ылайык “иш менен камсыз кылуу жеке агенттиги” термини эмгек рыногунда төмөнкүдөй кызматтардын бирин же бир нечесин көрсөткөн, мамлекеттик органдардан көз карандысыз ар кандай жеке же юридикалык жакты билдирет:

1) жумуш орундарын сунуштоону жана аларга болгон суроо-талапты теңдөөгө багытталган кызмат көрсөтүүлөр, иш менен камсыз кылуу жеке агенттиги ошол эле учурда келип чыгышы мүмкүн болгон эмгек мамилелеринде тарап болуп калбайт;

2) аларга жумушчу тапшырмаларды белгилөөчү жана алардын аткарылышын контролдоочу жеке же юридикалык жак (мындан ары “пайдалануучу ишкана” деп аталуучу) болушу мүмкүн болгон үчүнчү жактын тескөөсүнө берүү максатында кызматкерлерди жалдоодон турган кызмат көрсөтүүлөр;

3) иш берүүчүлөрдүн жана жумушчулардын кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен кеңешкенден кийин компетенттүү орган тарабынан аныкталуучу башка, мисалы, маалымат берүү, бирок конкреттүү жумуш орундарын сунуштоону жана аларга болгон суроо-талапты теңдөө максаты жок жумуш издөө менен байланышкан кызмат көрсөтүүлөр.

2. Ушул Конвенцияга ылайык “кызматкерлер” термини ошондой эле жумуш издеген адамдарды да билдирет.

3. Ушул Конвенцияга ылайык “кызматкерлердин өздүк маалыматтарын иштеп чыгуу” деген термин ким экендиги аныкталган же аныкталышы мүмкүн болгон кызматкерге тиешелүү маалыматты жыйноону, сактоону, тандап алууну, жайылтууну же башка ар кандай пайдаланууну билдирет.

2-берене

1. Ушул Конвенция иш менен камсыз кылуунун бардык жеке агенттиктерине карата колдонулат.

2. Ушул Конвенция кызматкерлердин бардык категорияларына жана экономикалык иштин бардык тармактарына карата колдонулат. Ал деңизчилерди жалдоого жана ишке орноштурууга карата колдонулбайт.

3. Ушул Конвенциянын максаттарынын бири болуп анын жоболорунун алкагында иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин иш жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк алышы, ал эми алардын кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдаланган эмгекчилердин корголушу саналат.

4. Кызыкдар иш берүүчүлөрдүн жана эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен консультациялардан кийин мүчө мамлекет:

1) конкреттүү жагдайларда иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери тарабынан эмгекчилердин кандайдыр бир категорияларына же экономикалык иштин тармактарына 1-берененин 1-пунктунда көрсөтүлгөн бир же андан көп кызмат көрсөтүүлөргө тыюу салышы мүмкүн;

2) конкреттүү жагдайларда экономикалык иштин белгилүү бир тармактарында иштеген эмгекчилерди же мындай эмгекчилердин бир бөлүгүн, мындай эмгекчилер башкача түрдө адекваттуу коргоо менен камсыз болгон шартта ушул Конвенцияны же анын белгилүү жоболорун колдонуу чөйрөсүнөн чыгарып салышы мүмкүн.

5. Ушул Конвенцияны ратификациялоочу мүчө мамлекет Эл аралык эмгек уюмунун уставынын 22-беренесине ылайык берилүүчү өз баяндамаларында ушул берененин 4-пунктуна ылайык ал пайдаланган бардык тыюу салууларды же алып салууларды жана алар үчүн себептерди көрсөтөт.

3-берене

1. Иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин укуктук статусу улуттук мыйзамдарга жана практикага ылайык жана иш берүүчүлөрдүн жана эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен кеңешкенден кийин аныкталат.

2. Мүчө мамлекет иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктерин жөнгө салуучу шарттарды, эгерде бул шарттар тиешелүү улуттук мыйзамдар жана практикалар тарабынан жөнгө салынбаса же башкача аныкталбаса, лицензиялоо же тастыктамалоо тутумуна ылайык аныктайт.

4-берене

1-беренедө көрсөтүлгөн кызматтарды көрсөтүүчү иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринде иштеген эмгекчилер ассоциациянын эркиндикке жана жамааттык сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүгө укуктарынан ажыратылбоосун камсыз кылуучу чаралар көрүлөт.

5-берене

1. Иш менен камсыз кылууга жана иштин конкреттүү түрлөрүнө жол берүүдө мүмкүнчүлүктөрдүн теңдештигине көмөк көрсөтүү жана мамиле кылуу максатында мүчө мамлекет иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери кызматкерлерди расасына, терисинин түсүнө, жынысына, дин ишенимине, саясий ынанымдарына, улуттук таандыктыгына, социалдык тегине же улуттук мыйзамдарда жана практикада каралган басмырлоонун ар кандай башка түрүнө негизделген кызматкерлердин жаш курагы же дене бойлук мүмкүнчүлүктөрү сыяктуу басмырлоого дуушар болбошун камсыз кылат.

2. Ушул берененин 1-пункту иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери өзгөчө кызмат көрсөтүүгө же жумуш ордун табуу боюнча алардын аракеттерине карата кыйла начар абалда турган эмгекчилерге көмөк

көрсөтүүгө багытталган максаттуу программаларды жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгүнө ээ болгудай түрдө колдонулат.

6-берене

Жеке агенттиктер тарабынан кызматкерлердин өздүк маалыматтарын иштеп чыгуу төмөнкүлөргө тийиш:

1) бул маалыматтар корголгон жана улуттук мыйзамдарга жана практикага ылайык кызматкерлердин жеке турмушун урматтоону камсыз кылган жол менен жүзөгө ашырылууга;

2) кызыкдар кызматкерлердин квалификациясына жана кесиптик тажрыйбасына жана буга түздөн-түз тиешеси бар ар кандай башка маалыматтарга тиешелүү суроолор менен чектелүүгө.

7-берене

1. Иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери кызматкерлерден түздөн-түз же кыйыр түрдө, толугу менен же жарым-жартылай гонорарлар же башка жыйымдарды төлөтө албайт.

2. Тийиштүү кызматкерлердин кызыкчылыгында жана иш берүүчүлөр менен эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен кеңешкенден кийин компетенттүү орган кызматкерлердин белгилүү категорияларына, ошондой эле иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери тарабынан көрсөтүлүүчү кызматтардын конкреттүү түрлөрүнө карата ушул берененин 1-пунктунун жоболорун пайдаланбоого уруксат бере алат.

3. Ушул берененин 2-пунктуна ылайык мындай пайдаланбоого уруксат берген мүчө мамлекет Эл аралык эмгек уюмунун уставынын 22-беренесине ылайык өзү жиберген баяндамаларында мындай алып салуулар жөнүндө маалымат берет жана алардын себептерин көрсөтөт.

8-берене

1. Мүчө мамлекет иш берүүчүлөрдүн жана эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен кеңешкенден кийин өзүнүн юрисдикциясынын чегинде, ошондой эле зарыл болгон учурда башка мүчө мамлекеттер менен кызматташтыкта өзүнүн аймагында иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери тарабынан жумушка алуу же ишке орноштуруу жүргүзүлгөн мигрант эмгекчилерге карата тийиштүү коргоону камсыз кылуу жана кыянаттык менен пайдаланууга жол бербөө үчүн бардык тиешелүү жана талаптагыдай чараларды көрөт. Бул чараларга алдамчылык менен алектенген жана кыянаттык менен пайдаланууга жол берген иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктерин жабуу, анын ичинде жаза каралган укуктук актылар же башкаруу документтери кирет.

2. Эгерде кызматкерлерди топтоо бир мамлекетте, ал эми иштөө үчүн башка өлкөдө жүргүзүлсө, анда тиешелүү мүчө мамлекет жумушка алуу, жумушка орноштуруу жана иш менен камсыз кылуу боюнча кыянаттык жана алдамчылык иш-аракеттерди болтурбоо үчүн эки тараптуу келишимдерди карап чыгууга тийиш.

9-берене

Мүчө мамлекет иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери балдардын эмгегин колдонбошун же бербешин камсыз кылуучу чараларды көрөт.

10-берене

Компетенттүү орган иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин ишине тиешелүү кыянаттык менен пайдалануу жана алдамчылык практикасы орун алды делген даттанууларды жана арыздарды иликтөө үчүн жагдайларга жараша иш берүүчүлөрдүн жана эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдарын тартуу менен тийиштүү механизмдердин жана жол-жоболордун болушун камсыз кылат.

11-берене

Мүчө мамлекет улуттук мыйзамдарга жана практикага ылайык иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери тарабынан жалданган кызматкерлерди жогоруда 1-берененин 1) пунктунда аныкталган адекваттуу коргоону камсыз кылуучу зарыл чараларды төмөнкүлөргө карата көрөт:

- 1) ассоциациялардын эркиндиктерине;
- 2) жамааттык сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүгө;
- 3) минималдуу эмгек акыга;
- 4) жумуш убактысынын узактыгына жана эмгектин башка шарттарына;
- 5) мыйзамдарда каралган социалдык камсыз кылуу боюнча жөлөк пулдарга;
- 6) кесиптик даярдыктан өтүү мүмкүнчүлүгүнө;
- 7) коопсуз жана дени сак эмгек шарттарына;
- 8) өндүрүштө кырсыкка учураганда же кесиптик ооруга чалдыкканда ордун толтурууга;
- 9) банкрот болгон учурда ордун толтурууга жана кызматкерлердин талаптарын коргоого;
- 10) энеликти жана кош бойлуулук менен төрөт боюнча жөлөк пулдарды коргоого, ошондой эле баланын ата-энесин жана аларга жөлөк пулдарды коргоого.

12-берене

Мүчө мамлекет улуттук мыйзамдарга жана практикага ылайык 1-берененин 1) пунктунда көрсөтүлгөн кызматтарды көрсөтүүчү иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктерине жана пайдалануучу ишканаларга төмөнкүлөргө карата тиешелүү жоопкерчиликти аныктайт жана жүктөйт:

- 1) жамааттык сүйлөшүүлөрдү жүргүзүүгө;
- 2) минималдуу эмгек акыга;
- 3) жумуш убактысынын узактыгына жана эмгектин башка шарттарына;
- 4) мыйзамдарда каралган социалдык камсыз кылуу боюнча жөлөк пулдарга;
- 5) кесиптик даярдыктан өтүү мүмкүнчүлүгүнө;
- 6) эмгектин коопсуз жана сергек шарттарын коргоого;

7) өндүрүштө кырсыкка учураганда же кесиптик ооруга чалдыкканда ордун толтурууга;

8) банкрот болгон учурда ордун толтурууга жана кызматкерлердин талаптарын коргоого;

9) энеликти жана кош бойлуулук жана төрөт боюнча жөлөк пулдарды коргоого, ошондой эле баланын ата-энесин жана аларга жөлөк пулдарды коргоого.

13-берене

1. Мүчө мамлекет улуттук мыйзамдар менен практикага ылайык жана иш берүүчүлөрдүн жана эмгекчилердин кыйла өкүлчүлүктүү уюмдары менен кеңешкенден кийин иш менен камсыз кылуунун мамлекеттик кызматы менен иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин ортосундагы кызматташууга көмөктөшүүчү шарттарды түзөт, киргизет жана мезгил-мезгили менен кайра карап чыгат.

2. Ушул берененин 1-пунктунда көрсөтүлгөн шарттар мамлекеттик органдардын төмөнкүлөргө карата алардын акыркы ыйгарым укуктарын сактап кала турган принципке негизденет:

1) эмгек рыногу жаатындагы саясатты иштеп чыгууга;

2) ушул саясатты жүзөгө ашыруу үчүн багытталган мамлекеттик фонддордун пайдаланылышына же пайдаланууга контролду жүзөгө ашырууга.

3. Иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери компетенттүү органга ошол орган тарабынан аныкталган убакыттын аралыгында ал сураган маалыматты, мындай маалыматтын жашыруун мүнөзүн тийиштүү түрдө эске алуу менен төмөнкүдөй маалыматты берет:

1) компетенттүү органга улуттук шарттарга жана практикага ылайык иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктеринин түзүмү жана иши менен таанышууга мүмкүнчүлүк берүүчү;

2) статистикалык максаттар үчүн.

4. Компетенттүү орган мындай маалыматты бириктирет жана бул маалыматты коомчулукка убакытты үзгүлтүкө учуратпастан жеткирип турат.

14-берене

1. Ушул Конвенциянын жоболору мыйзамдар аркылуу же улуттук практикага ылайык келген башка кар кандай жолдор менен, мисалы, сот чечимдери, арбитраждык токтомдор же жамааттык келишимдер аркылуу колдонулат.

2. Ушул Конвенцияга күч берүүчү жоболорду колдонууга көзөмөл эмгек инспекциясынын органдары же башка компетенттүү мамлекеттик органдар тарабынан камсыз кылынат.

3. Ушул Конвенцияны бузган учурда укукту коргоонун адекваттуу каражаттары, анын ичинде зарыл болгон учурда жазалар каралат жана натыйжалуу түрдө колдонулат.

15-берене

Ушул Конвенция башка эл аралык эмгек конвенцияларына ылайык иш менен камсыз кылуу жеке агенттиктери тарабынан топтоо, ишке орноштуруу жана жалдоо жүргүзүлгөн жумушчуларга карата колдонулуучу кыйла жагымдуу жоболорду козгобойт.

16-берене

Ушул Конвенция 1949-жылдагы Жалдоо боюнча акы төлөнүүчү бюролор жөнүндө конвенцияны (кайра каралып чыккан) жана 1933-жылдагы Жалдоо боюнча акы төлөнүүчү бюролор жөнүндө конвенцияны кайра карайт.

17-берене

Ушул Конвенцияны ратификациялоо жөнүндө расмий грамоталар каттоо үчүн Эл аралык эмгек бюросунун Башкы директоруна жиберилет.

18-берене

1. Ушул Конвенция Эл аралык эмгек бюросунун Башкы директору тарабынан ратификацияланган Эл аралык эмгек уюмунун мүчө мамлекеттери үчүн гана милдеттүү күчкө ээ.

2. Ал Уюмга мүчө эки мамлекеттин ратификациялоо грамоталарын Башкы директор каттаган күндөн тартып 12 ай өткөндөн кийин күчүнө кирет.

3. Андан кийин ушул Конвенция Уюмдун ар бир мүчө мамлекети үчүн анын ратификациялык грамотасы катталган күндөн тартып 12 ай өткөндөн кийин күчүнө кирет.

19-берене

1. Ушул Конвенцияны ратификациялаган Уюмдун ар бир мүчө мамлекети ал алгачкы күчүнө кирген күндөн тартып он жыл өткөндөн кийин Эл аралык эмгек бюросунун Башкы директоруна каттоо үчүн жиберилген жокко чыгаруу жөнүндө арыз менен аны жокко чыгара алат. Жокко чыгаруу ал катталган күндөн тартып бир жыл өткөндөн кийин күчүнө кирет.

2. Ушул Конвенцияны ратификациялаган жана мурдагы пунктта көрсөтүлгөн он жыл өткөндөн кийин бир жылдык мөөнөттө ушул беренедө каралган жокко чыгаруу укугунан пайдаланбаган Уюмдун ар бир мүчө мамлекети үчүн Конвенция кийинки он жылга күчүндө калат жана кийин ал аны ар бир он жыл өткөндөн кийин ушул беренедө каралган тартипте жокко чыгара алат.

20-берене

1. Эл аралык эмгек бюросунун Башкы директору Эл аралык эмгек уюмунун бардык мүчө мамлекеттерине Уюмга мүчө мамлекеттер тарабынан ага жиберилген бардык ратификациялык грамоталарды жана жокко чыгаруу жөнүндө арыздарды каттоо жөнүндө кабарлайт.

2. Уюмдун мүчө мамлекеттерине ал алган экинчи ратификациялык грамотаны каттоо жөнүндө кабарлоодо Башкы директор алардын көңүлүн ушул Конвенция күчүнө кирген датага бурат.

21-берене

Эл аралык эмгек бюросунун Башкы директору Бириккен Улуттар Уюмунун Уставынын 102-беренесине ылайык каттоо үчүн Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы катчысына мурунку беренелердин жоболоруна ылайык катталган бардык ратификациялык грамоталар жана жокко чыгаруу жөнүндө арыздар тууралуу толук маалымат жөнөтөт.

22-берене

Эл аралык эмгек бюросунун Административдик кеңеши зарыл деп эсептеген учурларда, ал Башкы конференцияга ушул Конвенцияны колдонуу жөнүндө баяндама берет жана аны толук же жарым-жартылай кайра карап чыгуу тууралуу маселени Конференциянын күн тартибине киргизүүнүн максатка ылайыктуулугун карайт.

23-берене

1. Эгерде Конференция ушул Конвенцияны толугу менен же жарым-жартылай кайра карап чыгуучу жаңы Конвенцияны кабыл алса жана эгерде жаңы Конвенцияда башкача каралбаса, анда:

1) жаңыдан кайра каралып чыгуучу Конвенциянын Уюмдун кайсы бир мүчө мамлекети тарабынан ратификацияланышы 19-берененин жоболоруна карабастан, жаңыдан кайра каралып чыгуучу Конвенция күчүнө кирген шартта, ушул Конвенциянын автоматтык түрдө жокко чыгарылышына алып келет;

2) жаңы кайра кароо конвенциясы күчүнө кирген күндөн тартып бул Конвенция уюмга мүчө мамлекеттер тарабынан ратификациялоо үчүн жабык.

2. Ушул Конвенция аны ратификациялаган, бирок кайра карап чыгуучу Конвенцияны ратификациялабаган Уюмдун мүчө мамлекеттери үчүн формасы жана мазмуну боюнча кандай болгон учурда да күчүндө калат.

24-берене

Бул Конвенциянын англис жана француз тексттери бирдей күчкө ээ.